



LUKA REPANŠEK

VOŠČILO OB SEDEMDESETI OBLETNICI ETIMOLOGINJE PROF. DR. METKE FURLAN

COBISS: 1.18

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.31.1.15](https://doi.org/10.3986/JZ.31.1.15)

Metka Furlan, redna profesorica za indoevropsko primerjalno jezikoslovje na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ter znanstvena svetnica na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, je svoj sedemdeseti rojstni dan obhajala 22. marca letos, ko so v Ljubljani že zacvetele prve magnolije. Za sledeči torek so bila ob počastitvi jubileja odpovedana tudi predavanja na Oddelku za primerjalno in splošno jezikoslovje, ki jih kljub upokojitvi še vedno vodi z vso zavzetostjo, darilo, ki je zanj priprotovalo iz daljne Hatuše, pa je bilo izročeno teden kasneje. Fotografija reliefne upodobitve hetitskega mita o Ilujanki v sebi nosi v statični podobi zgoščeni opomin na svet, ki mu pripada jezik, ki mu je posvetila velik del svojega raziskovalnega dela, za pisca tega voščila pa nostalgichen spomin na čisto prvo uro hetitščine pri profesorici, ki je kmalu postala njegova druga mati in stanovska sodelavka, katere neponovljivemu vzoru si vsakodnevno prizadeva slediti.

Metko Furlan njeni študenti poznajo kot predano profesorico zgodovinske slovnice hetitščine ter laringalne teorije, kolegi pa kot vrhunsko strokovnjakinja na področju etimologije, primarno etimologije slovenskega jezika, in sicer tako občnoimenskega kot onomastičnega fonda, kot izvrstno indoevropeistko in vodilno slovensko hetitologinjo. Je edinstvena eruditka, ki je na področjih, ki jih znanstveno preučuje, pustila izjemen pečat v slovenski in mednarodni stroki in tako svojemu matičnemu inštitutu ter Univerzi v Ljubljani prinesla in zagotovila velik ugled v domačem in mednarodnem prostoru. Zaradi njene predanosti pedagoškemu procesu, v katerega je vseskozi vključevala tudi svoje prebojne znanstvenoraziskovalne izsledke, je Katedra za primerjalno jezikoslovje navdušila in vzgojila številne perspektivne indoevropeiste, ki se trudimo slediti njenemu poslanstvu.

Po maturi na Slovenski gimnaziji v Kopru je študij nadaljevala na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je leta 1980 diplomirala iz indoevropskega primerjalnega jezikoslovja in slovenistike. V stalnem spominu mi ostaja njeno pripovedovanje o takrat absolutni in brezkompromisni odločitvi za študij primerjalnega

Luka Repanšek ■ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta ■ luka.repansek@ff.uni-lj.si ■
 <https://orcid.org/0000-0001-6530-7597>



jezikoslovja, za katerega se je odločila v trenutku navdušenja ob prebiranju same predstavitvene brošure – redki so danes taki študenti, a niti tedaj ni bilo dosti drugače, saj se morata za navdušenje za študij indoevropеistike v človeku srečati tako zanimanje za strukturo in življenje jezika kot fascinacija nad zvočno podobo (pra) davnine in njej pripadajočih svetov, stroka pa že ob prvih korakih terja celega človeka. Prav tako vedno rad poslušam in prebiram o njenih spoštovanja polnih spominih na študij pri akad. prof. dr. Bojanu Čopu, ki je kmalu postal njen *spiritus rector* in pri katerem je leta 1986 tudi doktorirala (disertacijo je obranila dan po svojem rojstnem dnevu), in sicer na temo indoevropskih dvozložnih težkih baz v hetitščini. Šlo je tako rekoč za spoj dveh tem, ki sta ostali in ostajata njena skrb v okviru pedagoških zadolžitev na *almi mater*.

V etimološko-onomastični sekciji inštituta je kot stažistka začela delovati že sredi leta 1983, ko so se začela intenzivna dela za tretjo knjigo *Etimološkega slovarja slovenskega jezika*. Članica sekcije je ostala vse do upokojitve, njena vodja pa je bila od leta 2002. Za krajši čas jo je zapustila le 1991, ko se je kot štipendistka avstrijske vlade pet mesecev izpopolnjevala na Inštitutu za jezikoslovje Univerze na Dunaju. V več kot štiridesetletnem obdobju svoje raziskovalne aktivnosti je v etimološko stroko pomagala vnesti metodološke standarde, ki slovensko etimologijo delajo najboljšo v slavofonem prostoru.

Prof. dr. Metka Furlan je brez dvoma med najprodnnejšimi in najplodovitejšimi slovenskimi jezikoslovci in jezikoslovkami, obenem pa izkazuje najvišjo možno mero mednarodnega ugleda. Področja, ki se jim je doslej posvečala v svojem dolgoletnem raziskovalnem delu (leta 2024 bi lahko obeležili štirideseto obletnico izida prvega izvirnega znanstvenega članka), so obsežna in raznolika, vsaka prebrana vrstica njenih objavljenih in še neobjavljenih del pa potrjuje njeno eruditsko širino. Njene raziskave so vezane na indoevropsko primerjalno jezikoslovje, slavistiko, slovenistiko, slovensko dialektologijo, indoevropsko in slovansko etimologijo, hetitologijo, anatolistiko in onomastiko. Bila je vodja dveh raziskovalnih projektov (*Slovarji sodobnega knjižnega jezika* in *Slovenska pravna terminologija in izdelava razlagalnega in normativnega slovarja pravnega izrazja*) ter sodelavka pri nadaljnjih šestih, ob tem pa vodja raziskovalnega programa *Etimološki slovar slovenskega jezika* pri ARIS in od leta 2014 do 2023 članica raziskovalnega programa *Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju* (ARIS). Njen znanstveni opus obsega 380 enot s področja etimologije, indoevropеistike, hetitologije, larinalne teorije, baltistike, slavistike, balto-slovanske akcentologije, slovenske dialektologije, zgodovine slovenskega jezika in imenoslovja, od tega dve znanstveni monografiji, tri slovarje, kar 73 prebojnih izvirnih znanstvenih razprav, s katerimi je uspela nespregledljivo in neizbrisno oplemeniti stroko, 28 znanstvenih objav v monografskih publikacijah ter številne druge prispevke, med njimi odmevne nastope na številnih domačih in mednarodnih znanstvenih srečanjih.

Skupaj z akad. prof. dr. Francetom Bezljajem in akad. prof. dr. Markom Snogem je soavtorica prvega znanstveno zasnovanega etimološkega slovarja slovenskega jezika *Etimološki slovar slovenskega jezika* (ESSJ) v štirih zvezkih, ki je v mednarodnem prostoru prepoznan kot najnatančnejši in najboljši etimološki slovar kakega slovanskega jezika nasploh ter je tako več kot upravičeno postal zgled za etimološke slovarje drugih slovanskih jezikov, ki so začeli nastajati po izidu ESSJ. Hkrati je avtorica rastočega *Novega etimološkega slovarja slovenskega jezika*, ki nastaja od leta 2017 in se dopolnjuje v svoji spletni različici (*eNESSJ*) na portalu Fran. Slovar vsebuje izsledke temeljnih in sistematičnih etimoloških raziskav slovenske leksike po dokončanju *Etimološkega slovarja slovenskega jezika*, znanstveno pa ga je zasnovala v ločeni obsežni monografiji *Novi etimološki slovar slovenskega jezika: poskusni zvezek* (2013), ki s stopnjo svoje metodološke preciziranosti predstavlja pričetek nove dobe v znanstveni etimologiji. Omenjeni monografiji se je leta 2016 pridružila še knjiga *Prispevki k slovenski in slovanski etimologiji* (2016), pravkar pa je bil dokončan njen večletni projekt *Etimološki slovar slovenskih zoonimov*, ki bo še eno prebojno delo na področju etimoloških raziskav slovenskega leksikalnega fonda, saj sistematične etimološke raziskave poimenovanj za živali v slovanskem svetu še niso bile opravljene, prav tako ne za katerikoli drug indoevropski jezik, s čimer je delo absolutno pionirsko. Ob tem je leta 1993 izšel njen za onomastično delo nepogrešljivi *Od zadnji slovar zemljepisnih imen po Atlasu Slovenije*, leta 1996 obrnjeni slovar Gregorija Alasie da Sommaripa (*Vocabolario Italiano e Schiauo*) iz leta 1607, ki se kot delovni izvod hrani na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in prinaša neprecenljivo jezikovno gradivo za preučevanje zgodovinskega razvoja slovenščine in za slovensko dialektologijo, ter v soavtorstvu slovarski priročnik *Pravopisno ustrezen zapis zemljepisnih in stvarnih lastnih imen v Registru zemljepisnih imen in Registru prostorskih enot* (2001). Njeno uredniško delo je ob dveh zbornikih (*Ob jubileju Ljubov Viktorovne Kurkine in Praslovanska dialektizacija v luči etimoloških raziskav: ob stoti obletnici rojstva akademika Franceta Bezlaja*) priskrbelo tri temeljna in monumentalna dela, in sicer *Zbrane jezikoslovne spise* (2003) vélikega slovenskega jezikoslovca, onomasta in etimologa Franceta Bezlaja v dveh obsežnih zvezkih, za preučevanje zgodovine slovenščine nepogrešljivi Pleteršnikov *Slovensko-nemški slovar* (2006), ki je nato izšel še v digitalni verziji, ter v sodelovanju s Silvom Torkarjem še sintezo imenoslovnih raziskav tržaškega jezikoslovca Pavleta Merkuja *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu* (2006).

Akademski prostor je zaznamovala s svojim članstvom v več domačih uredniških odborih osrednjih jezikoslovnih znanstvenih revij in uglednih mednarodnih strokovnih komisijah. Do leta 2006 je bila članica uredniškega odbora revije *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies*, od 1997 dalje pa je članica uredniškega odbora osrednje slovenske jezikoslovne revije *Jezikoslovni zapiski*. Od 1995

dalje je članica Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen pri Vladi Republike Slovenije in članica Slovenskega slavističnega komiteja pri Zvezi društev Slavistično društvo Slovenije ter redna članica komisije za etimologijo pri Mednarodnem slavističnem komiteju.

Sodelavka Oddelka za primerjalno in splošno jezikoslovje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je postala že leta 1994, leta 2011 je prejela naziv redne profesorice za indoevropsko primerjalno jezikoslovje in tam predavala skoraj polnih trideset let, po letu 2023 pa v neokrnjenem obsegu in z nezmanjšanim zanosom svoje poslanstvo nadaljuje kot pogodbeni sodelavka. V tem obdobju je utemeljila nove smeri v preučevanju ter poučevanju hetitsčine in laringalne teorije. Za študente je pripravila obsežno študijsko gradivo, ki odraža njeno neizmerno znanstveno akribijo in hkraten čut za približanje kompleksne snovi študentu primerjalnega jezikoslovja. Po še enem velikem projektu, ki si ga je zadala, kakor mi je zaupala ob predaji darila, pa z velikim veseljem pričakujemo obljubljeni visokošolski učbenik zgodovinske slovnice hetitsčine.

Mentorirala je tri mlade raziskovalce in bila mentorica oz. somentorica pri dvajsetih diplomskih in magistrskih delih ter mentorica pri štirih doktoratih, od katerih je eden prejel nagrado za najboljšo doktorsko disertacijo s področja primerjalnega jezikoslovja na svetu za leto 2015 in srebrni znak ZRC SAZU za najboljšo doktorsko disertacijo s področja humanistike in družboslovja za leto 2017. V slovenskem visokošolskem izobraževalnem sistemu je pustila pečat kot utemeljiteljica diahrono fokusiranih predavanj na področju stare anatoliske, saj je zasnovala, utrdila in za svoje naslednike trdno začrtala pot poučevanja historične slovnice hetitsčine in sorodnih anatolskih jezikov. Enako velja za področje laringalne teorije, kjer je utemeljila in koncipirala temeljni predmet, ki ga ne ponuja nobena druga visokošolska institucija na svetu. S študenti je sodelovala tudi pri številnih zunajpedagoških aktivnostih, med katerimi je še posebej vredna omembe gledališka predstava *Ilujanka*, za katero je na podlagi ohranjenega hetitskega besedila rekonstruirala izvirno hetitsko izgovarjavo in študente primerjalnega jezikoslovja pripravila na njeno uprizoritev – prvo javno sodobno odsko interpretacijo takega hetitskega besedila sploh.

Za svoj neizbrisni pečat v znanstvenoraziskovalnem in pedagoškem delu je bila večkrat nagrajena. Za svoj prispevek k tretji knjigi *Etimološkega slovarja slovenskega jezika* sta bila leta 1995 skupaj z Markom Snojem nagrajena s prestižno nagrado zlati znak ZRC SAZU, leta 2011 je prejela priznanje za nadpovprečno uspešno pedagoško delo Študentskega sveta Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, po upokojitvi pa leta 2023 priznanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani za življenjsko delo.

Metka Furlan je svoj jubilej praznovala ob kratkem, še kako zasluženem počitku po dokončanju etimološkega slovarja zoonimov, ki ji je zadnjih nekaj

let prinašal preobilje vsakodnevnih raziskovalnih izzivov. Želimo ji, da si pred naslednjim podvigom uspe dodobra oddahni ter poskrbeti za svoje zdravje, da bo telo zmoglo še dolgo slediti vsem željam srca in nalogam, ki jih um, kakršen je njen, neizbežno prepozna kot neodložljivo in nujno odgovornost.